

Ristiriidat vaikeuttavat kuntien suorituksen mittausta ja taloushallintoa

KTL Antti Rautiaisen laskentatoimen väitöskirjan ”Conflicting legitimations and pressures in performance measurement adoption, use and change in Finnish municipalities” (Ristiriitaiset legitimaatiot ja paineet suoritusmittauksen käyttöönotossa, käytössä ja muutoksessa Suomen kunnissa) tarkastustilaisuus pidettiin Jyväskylän Yliopistossa 12.11.2010. Vastaväittäjänä toimi professori Juhani Vaivio (Aalto-yliopisto) ja kustoksena professori Marko Järvenpää (Jyväskylän yliopisto).

Taloudelliset säästöpainet edistävät kuntatoiminnan rationaalisuutta, mutta samalla ylikorostavat kuntatoiminnan taloudellista puolta ja taloudellisen suorituksen mittausta. Toisaalta lainsäädäntö sekä erilaiset ammatilliset ja poliittiset paineet tuovat usein ristiriitaisia vaatimuksia mm. kuntapalvelujen määrälle ja kuntajohdantamiselle. Tällaisessa ristipaineessa kuntien toiminta, suoritusmittaus tai päätöksenteko ei ole yksinkertaista: on useita ristiriitaisia ideologioita, paineita ja myös käsityksiä kuntatoiminnan oikeutuksesta (legitimaatiosta). Ristiriitais-

ten paineiden ohella myös yksilöiden erilaiset pyrkimykset voivat hankaloittaa suoritusmittauksen ja budjetointiin liittyvää päätöksentekoa, mikä puolestaan vaikeuttaa tarkkaa taloudenpitoa ja suorituksenmittausta kunnissa.

Antti Rautiainen tutki sitä, miten nämä erilaiset ristiriitaiset legitimaatiot ja paineet vaikeuttavat kuntien suoritusmittausjärjestelmien käyttöönottoa ja käyttöön. Taloudelliset seikat, sosiaaliset ja poliittiset paineet, yksilöiden intressit ja jopa kokeilunhalu vaikuttavat suoritusmittausjärjestelmien käyttöön ja muutoksiin kunnissa.

Kuinka suoritusmittausjärjestelmiä käytetään ja muutetaan kuntakontekstissa?

- Vaiheittain, pitkäkestoisena prosessina osana muita laskentatoimen ja organisaation muutoksia sekä useiden kuntatoimintaan vaikuttavien, yleensä ristiriitaisten, päätös- ja muutospaineiden alla, Rautiainen vastaa.

Ensimmäisessä väitöskirjan artikkelissa Rautiainen tutkii tasapainotetun mittariston (balanced scorecard) käyttöönottoa Suomen kunnissa kyselyn ja tilastollisten analyysien avulla. Toinen artikkeli kertoo kahden suomalaisen kaupungin tarinan suoritusmittauskäytäntöjen osalta ja pohtii myös esimerkiksi kunnanvaltuustojen

LITERATURE

koostumuksen ja valtuutettujen taustojen merkitystä johtamisessa ja suoritusmittauksessa. Esimerkiksi kunnan omien työntekijöiden suuri määrä kaupunginvaltuustoissa tai -hallituksissa lisäsi koettua ristiriitaisuutta ja suoritusmittauksen vaikeutta tutkimuksen kohdekaupungeissa.

Kolmannessa artikkelissa tarkastellaan yhden kaupungin toiminnan ja suoritusmittauksen muutosprosessia, jopa kriisiä ja siitä selviämistä. Muutosprosessissa on yllätyksiä, ristiriitoja ja moni asia on auki, mutta moni asia myös määrittynyt jo aiempien valintojen ja linjausten perusteella. Kuitenkin mm. eri kuntatoimijoiden yhteistyöllä voidaan paineiden ristiriitaisuutta lieventää, jolloin toiminnallisten ja taloudellisten kriisien ylittäminen helpottuu ja todelliset suoritusmittauksen ja toiminnan kehitysasteet ovat mahdollisia.

Tasapainotettua mittaristoa käytti yli kolmannes Suomen kunnista ja lähes 70 % käyttäjistä oli tyytyväinen mallin toimintaan. Pienissä kunnissa päätösperusteena suoritusmittauskäytäntöjen muutokselle korostuu mm. toisten kuntien esimerkin seuraaminen. Kasvavissa kunnissa puolestaan suoritusmittausjärjestelmien ja laskentatoimen kehittämistä ohjaavat mm. nykyiset yksityisen sektorin käytäntöjä korostavat julkishallinnon johtamisopit. Uusien suoritusmittausjärjestelmien käyttöönotto kuitenkin tulee tarkempaa taloudenpitoa ja toiminnan kehittämistä pitkällä aikavälillä. ■

Lisätietoja:

Antti Rautiainen, antti.i.rautiainen@jyu.fi